4.

DISSERTATIO INAVGVRALIS MEDICO-PRACTICA DE APOPLEXIA

QVAM
ADNVENTE INCLYTA
FACVLTATE MEDICA
IN
ANTIQVISSIMA AC CELEBERRIMA
VNIVERSITATE
VINDOBONENSI
PVBLICAE DISQVISITIONI
SVBMITTIT

RVDOLPHVS
WILHELM,
AVSTRIACO VINDOBONENSIS.

Diſputabitur in Univerſitatis Palatio

Die Menſis MDCCLXXXIII.

VIENNAE,
TYPIS CHRISTIANI FRIDERICI WAPPLER.

CHRISTOPHORO
DIVINA MISERATIONE
S. R. E. TITVLO QVATVOR
CORONATORVM PRESBYTERO
CARDINALI
E
COMITIBVS
A
MIGAZZI
DE
VAAL ET SONNENTHVRN
ARCHIEPISCOPO
VIENNENSI
S. R. I. PRINCIPI
PERPETVO ADMINISTRATORI
EPISCOPATVS VACZIENSIS
INSIGNIS ORDINIS S. STEPHANI REGIS
APOSTOLICI MAGNAE CRVCIS
EQVITI
SACRAE CAESAREAE, NEC NON CAES. REGIAE
APOST. MAJESTATIS INTIMO STATVS
CONSILIARIO.

CARDINALIS

EMINENTISSIME!

Nihil mihi jucundius, & nihil unquam honorificentius accidere potuit, quam ut hanc ſcientiæ Medicæ Diſſertationem, quam pro obtinendis in eadem ſummis Honoribus elucubrovi, Celſiſſimo Nomini TVO dicare clementer patiaris; atque quo animi mei gratitudinem pro hoc in me ſingularis & nunquam ſatis concelebrandæ Munificentiæ

 TVAE

TVAE evidentiſſimo Documento teſter, non habeo.

Ut TE ad cœlos eveham? atque Vetuſtiſſimum Natalium TVORVM ſplendorem, Dignitatum gradus, qui illos ſecuti, & in quibus TE conſpicimus? Virtutum exemplaria inſignesque animi dotes, quibus cæteros inter pares ſemper præfulges, recenſeam?

Aut

Aut ut ea TVA præclare geſta in memoriam revocem, quæ inde a Die, quo TE Imperatoria hæc ſedes Archi-Præſulem ſuum ſalutavit, tam Religioni quam Reipublicæ præſtitiſti? Aut denique eas quas Immortali DEO magnificas ſane in utraque Diæceſi, cum nunquam obliteranda Nominis Migazzianorum fama poſuiſti, &

 quæ

quæ cæteroquin conſpicuæ Tabernaculorum Aedes; aliis quæ magno numero ſunt, non omiſſis, quas minus nitide cultas, nova arte ac munifica pietate ornaſti, auxiſti. Ut hæc inquam ultro ante oculos ponam?

Eminentiſſime Princeps! Cum illa omnia multò auguſtiora ſint, quam ut vel ſummi Oratoris facundia adumbrari poſſint: nihil

aliud

aliud ſupereſt, quam ut ubi condigne celebrandis TVIS decoribus & ornamentis Oratio deficit, illa tacitus admirer; atque TIBI una cum dulciſſimo patre meo pro ea beneficentia eoque favore, quo diu jam indigni fruimur, eas quas poſſumus, agamus gratias, inſuper flagitantes, ut has in debitæ gratitudinis penſum TIBI inſcriptas

ptas pagellas clementer accipias, ampliſſimoque TVO præſidio foveas, & cui nullo merito hunc favorem præſtas, eumdem ultro etiam numero clientum TVORVM adſcribere digneris.

Infimus æternumque devotus cliens
Rudolphus Wilhelm.

PRAE-

PRAEFATIO.

Examinibus rigoroſis exantlatis, legibus academicis ut ſatisfieret, conſtitu Diſſertationem conſcribere de Apoplexia, morbo haud infrequente, gravi ſummeque periculoſo, difficulter ſæpe curando, ſæpius lethali, magnis potiſſimum civitatibus indigeno. Dicam autem pauca de hoc morbo in genere tumque eum ſecundum ſuas potiores pertractabo cauſas, haud facile nonnunquam indagandas atque non raro e diametro ſibi oppoſitas. Coronidis loco ſuam cui-

que

que ſpeciei ſubjungam medendi methodum.

Quod ſi quis ex hoc meo qualicumque labore quamdam ceperit utilitatem, mihi vehementer gratulabor.

De

De Apoplexia in genere.

Apoplexia latinis morbus attonitus, paralyſis univerſalis, attonitus ſtupor, ſideratio nuncupatur. Græcis *ἀποπληξία ἀπόπληξις*, *ἀποπληκτικόν νόσημα*, ab *ἀποπλήττω*, quod latinis ferio aut percutio audit; hinc quoque germanis der Schlag, gallis Apoplexie, anglis an apoplexy.

Ga-

Galeno definitur Apoplexia: Detentio mentis cum abolitione ſenſuum & corporis reſolutione. Et idem alio in loco ait: Apoplexia eſt abolitio ſenſus & motus in omnibus nervis.

Secundum mentem magni Boerhavii definitur ſubita & integra ablatio ſenſuum in & externorum, ſimul omnium motuum voluntariorum, perdurante interim & pulſu & reſpiratione, & utraque hac actione ſubinde aucta, ſuperſtitibus etiam actionibus, quæ a pulſu & reſpiratione immediate dependent. *a*)

Juvat definitionem hanc aliquantum explicare; ſit enim in ea ſolum mentio animalium & vitalium, neutiquam naturalium actionum. Statum hunc

a) Boerheve inſtit. medicæ §. 860. pag. 338. aphorism 1008.

hunc functionum naturalium in apoplecticis apud plerosque auctores omiſſum reperimus. Ratio éſſe videtur, quod varii apoplectici circa functiones naturales diverſimode, & non omnes aequaliter ſe habent.

Quidam enim horum abolitam habent deglutitionem ; alii deglutiunt; quidam alvum deponunt, aut ſua ſponte, aut enemate ſolicitatam; aliis ad acres etiam ſtimulos alvus ſuppreſſa manet. Sic urinas mittunt non pauci; alii contra eas ſuppreſſas habent.

In quibusdam alterutrum, in quibusdam nullum, in aliis utrumque latus eſt reſolutum. Hinc eſt, quod functiones naturales tam diverſimode ſeſe habentes non ingrediantur Apoplexiæ definitionem.

Præterea id quoque reſtat notandum: vocabulum hoc apoplexiæ veteribus, præcipue Hippocrati & Aretæo non ſemper idem ſonaſſe, quod nobis. Non enim ſemper univerſalem illam reſolutionem, ſed mitius ſæpe malum his ſignificabat; non raro de ſola unius partis reſolutione uſurpabatur, vigente interim animo, vigente reliquo corpore. Huc quoque accedit, quod veteres uni eidemque morbo, uni eidemque apoplexiæ tot tamque diverſa injunxerint nomina, ut tyro medicus totidem fuiſſe morbos, quot nomina, facile arbitretur. Idem in hoc caſu fecerunt, quod is faceret, qui diverſos e. g. peripneumoniæ aut pleuritidis gradus, aut diverſa horum morborum ſymptomata accidentalia diverſiſſimis nominibus, memoriam confundentibus atque

ad

ad veram morbi diagnoſim nil conferendis, inſigniret.

Præmiſſa igitur longiori quidem, at non prorſus inutili hujus vocabuli explicatione, ad Apoplexiæ diviſionem ad gredior.

Diviſio Apoplexiæ multiplex eſt.

Primo a materia morbum producente dividitur in Apoplexiam ſanguineam ſeu calidam, quam abundantia nimia boni ceteroquin ſanguinis efficit; & in Apoplexiam ſeroſam, ſeu pituitoſam, vel etiam frigidam; oritur hæc a præſentia ſuccorum pravorum, ſeri, aut pituitæ pravæ.

Alia diviſio eſt in Apoplexiam nullo hucdum ſpeciali inſignitam nomine, non ex bonorum aut malorum ſuccorum abundantia nimia, ſed quæ a contrario priori oppoſito vitio naſcitur,

videlicet ex defectu, ex penuria ſanguinis ad cerebri corticem ad pellentis, vel etiam ex defectu illius materiæ in ſanguine, ex qua ſpiritus illi ſubtiliſſimi nervei fabrica cerebri ſecerni ſolent.

Hippocrates Apoplexiam etiam dividere conſuevit in fortem & levem. Quæ diviſio licet ad meliorem diagnoſim nihil, ad prognoſim tamen plurimum conferre videtur. Dicit enim immortalis ille vir, ſolvere Apoplexiam vehementem eſſe quidem impoſſibile, levem vero non frcile. (*Λύειν ἀποπληξίην, ἰσχυρὴν μεν ἀδύνατον ἀσθενέα δὲ ȣ ῥηΐδιον.*) *b*)

Et celſus ſic ait: Omni reſolutioni nervorum ad medicinam non idonea ſunt

---

b) Coac. lib. 83. Aphoriſ. 42.

ſunt tempora hyems & autumnus; aliquid ſperari poteſt vere & æſtate; quibus ſtatim ſubjungit. Isque morbus mediocris vix ſanatur; vehemens ſanari non poteſt. *c*)

Aliter dividitur Apoplexia in hyſtericam, vel hypochondriacam, quamvis non adæquata omnino voce & omnem morbi ambitum complectente. Hæc enim ipſa ſpecies Apoplexiæ in aliis etiam ut ut non hyſtericis, non hypochondriacis obſervatur, præcipue in infantibus; hinc melius ſenſu latiori Apoplexia nervoſa adpellari poſſet.

Alia porro diviſio eſt in Apoplexiam periodicam, quæ ſtatis horis aut diebus redire ſolet, quamquam nuper meus clariſſimus atque in æternum mihi

 ve-

c) Celſus lib. 2. c. 8. pag. 76.

venerandus Profeſſor Stoll in hortulano No. 14. decumbente in noſocomio Sanctiſ. Trinitatis publice demonſtravit. Aeger ille omni tertia die inſultum Apoplexiæ paſſus eſt.

Sed periodica hæc Apoplexia ad febrem intermittentem potius pertinet, quæ larvam Apoplexiæ induere videtur.

Præterea quædam Apoplexiæ ſpecies eſt epidemica, quæ varia eſſe poteſt, vel ſanguinea, vel ſeroſa, vel pituitoſa, vel periodica, prout phlogoſis prædominatur, aut ſerum; vel prout viget conſtitutio generandæ aquoſæ auſteræve pituitæ favens; vel vero prout temporis annique conſtitutio talis eſt, quæ multas febres intermittentes, & Apoplexias, ſeu febres larvatas apoplecticas generare queat.

Alii

Alii porro ſecundum ſedem cauſæ dividunt Apoplexiam in idiopaticam, quæ cauſam ſedemque cauſæ una cum effectu in uno eodemque loco, cranio nempe agnoſcit; & in ſympaticam, ubi ſedes cauſæ & effectus in diverſo loco hærent; ſic e. g, ſedes cauſæ poteſt eſſe vel in thorace, vel in abdomine; effectus autem ſemper hærebit in cranio.

Ulterior Apoplexiæ diviſio deſumitur ex vario gradu atque intenſione mali, ita quidem ut ſpecies alia dicatur Parapoplexia, quaſi diceres: levior Apoplexia; hæcque communior hujus vocabuli eſt notio.

Hippocrates tamen & antiguus ejus commentator Galenus has voces Parapoplexia & Paraplegia pro levi tantum alicujus membri ſideratione, ſeu

pro levi paralyſi accipiunt. Sic enim ait Hippocrates: *d*) Mulierem, quæ decumbebat in litore, prehendebat febris valida, manu dextra paralytica facta more parapoplectico, id eſt more levioris paralyſeos.

Recentioribus autem Parapoplexia aliud eſt, quam fuerat Hippocrati & veteribus; eſt nempe ea Apoplexiæ ſpecies, quam alio in loco Hippocrates vocavit Apoplexiam levem; ita ut Apoplexia Hippocratis ſit Parapoplexia recentiorum.

Antequam ad Apoplexiæ cauſas ejusque medendi methodum explicandam transgrediar; nonnulla vocabula explananda ſuperſunt, tam veteribus, quam

d) Hipp. lib. I. Hiſt. 13.

quam recentioribus in denominandis variis Apoplexiæ ſpeciebus uſitata.

Sunt autem ſequentia.

Paraplegia, quam ab Hippocrate & Galeno cum Parapoplexia & Paralyſi confuſam ſupra dixi, recentioribus definitur Apoplexia totius corporis, capite ſeu cerebro excepto.

Paræſis a multis confunditur cum leviori Apoplexia, ab aliis cum Paralyſi. Juxta Duretum eſt reſolutio partis cum ſegnitie & torpore, id eſt torpor quidam membrorum, ſeu nondum perfecta Paralyſis.

Anaiſteſia gradu ſolum a prioribus differt; ſi 'έτυμον vocis ſpectes, erit defectus facultatis ſentiendi. Recentiores Anaiſteſiam adeſſe dicunt, ſi in parte quadam corporis tactus facultas deficiat.

Carus eſt ſpecies Apoplexiæ calidæ, ſeu Apoplexia ſanguinea levior, non in morbum chronicum alium diuturnum, non in paralyſin, ſed in perfectam ſanitatem abire ſolita, ita ut ne ſui quidem veſtigium relinquat.

Hic Carus in ebriis ſæpe obtinet, ubi ebrietas quam proxime contermina evadit Apoplexiæ ſanguineæ. Etenim non raro contingit ejusmodi homines a medicis apoplecticos haberi, & non male quidem, cum ſumma ebrietas haud raro in Apoplexiam terminetur.

Verum hi poſteaquam ſuam edormierunt crapulam, perfecta denuo valetudine fruuntur; ubi contra iidem dato emetico in Apoplexiam gravem & ſæpe inſanabilem incidunt.

Cl. *Wepferus* ſuadet his plumula vel ſimili inſtrumento fauces irritare,

ut

ut fibris œſophagi hac ratione irritatis ventriculus quoque convellatur, onusque ſuum ejiciat.

Coma comatodes, ſeu coma ſomnolentum eſt perpetua & inſuperabilis in ſomnum proclivitas cum aſſiduo in eundem poſt excitationem relapſu.

Hoc coma eſt Apoplexia levior, vel ſpecies Apoplexiæ leviſſimæ; Apoplexia inchoans, ſymptoma plerumque morbi inflammatorii cujusdam, atque communem cum illo medendi methodum expoſcit.

Coma vigil ſeu coma agrypnodes eſt continua in ſomnum proclivitas cum perpetua a ſomno per inſomnium terribile ſpontanea excitatione.

Adſunt in hoc comate cauſæ Apoplexiæ calidæ, etſi leviſſimæ; adeſt præterea ſtimulus continuus a cauſa in-

inflammationis plerumque productus. Coma hoc ſæpe numero in quibusdam febribus inflammatoriis tanquam harum ſymptomata obſervatur.

Lethargus, ut ipſa vocabuli natura indicat, eſt iners oblivio; aliis definitur Lethargus ſomnus profundiſſimus a cauſa frigida qualicumque.

Veternus dicitur ſomnus difficulter excutiendus, protractus cum pallore, tumore flatulento & Atonia.

Recentiores morbum hunc ad Apoplexiam frigidam reducunt, cujus leviorem quamdam ſpeciem Lethargum vocant.

Hippocrates videtur nomine lethargi morbum pectoris peripneumoniacum intelexiſſe, cum is in Coacis aſſerat, ſervari a lethargo eos, qui puru-

len-

lenta ſputant poſt morbos thoracis inflammatorios.

Hinc lethargus Hippocrati id videtur fuiſſe ſymptoma, quod nos ſubinde in graviſſimis pleuritidibus & peripneumoniis obſervamus.

Cataphora definitur gravis in ſomnum delapſus parum aut ſors nil a comate differens.

Huc quoque referendus eſt ſomnus diuturnus, per dies, ſeptimanas, imo & menſes durans. Somnus hic ideo morboſus, quia nimis diuturnus.

In actis academ: reg. pariſin. & hiſtoria hominis, qui ex valido terrore in ſomnum duorum menſium incidit, totoque hoc tempore nil ſumſit præter pauca cochlearia vini, quæ illi quotidie ingerebantur; omnibus medicamentis incaſſum adhibitis, atque irritantibus

ni-

nihil proficientibus, tandem in piſcinam frigidiſſimam conjectus ſenſim ad ſe rediit.

Diverſi auctores complura exempla recenſent ſomni per plures ſeptimanas, imo per menſes protracti, quæ tamen brevitatis gratia omitto.

Incubus ſeu Ephialtes quoque ad morbos apoplecticos referri meretur, cum & ſimile quid referat & aliquando Apoplexiam antecedat.

Incubi paroxiſmus fere ſemper inter dormiendum, præcipue ſtomacho diſpenſatis cibis valide repleto gravatoque, hominibus præſertim ſupine in lecto decumbentibus, obſervatur. Hoc malo adfecti potiſſimum in pectore & circa præcordia noxam ſentire videntur. Nam ſuppreſſa reſpiratione, aut plurimum impedita ſanguis in pulmonibus

ac-

accumulatus efficit, ut a pondere quodam thoraci incumbente ſe opprimi arbitrentur.

Pondus hoc imaginarium ſub hac illave ſpectri forma rudis plebecula cernere ſibi videtur, donec poſt longam ſubinde luctam ſomnus inſomnis & ſenſus ponderis excutiatur.

Adfectus hi in iis præſertim, qui ad Apoplexiam prædiſpoſiti ſunt, neutiquam periculo vacant.

In pueris & infantibus frequens eſt Ephialtes, idque præcipue a vitio materiei ventriculum & inteſtina gravantis vellicantisque.

Majoris adhuc momenti cauſa eſt lac coagulatum, acidum in ventriculo infantum, pituita iners, pulmentum, repleto etiam ventriculo vel invitis miſellis ingeri ſolitum.

Ve-

Verminoſus quoque nidus inter cauſas Incubi referri debet; vellicando nempe viſcera abdominalia ibique ſpaſmos producendo ſanguinem urget verſus encephalon; dein paulo copioſius repletus ventriculus, non quod aortam comprimat; ut aliqui voluere (eam enim ne attingere quidem poteſt) ſed quia circulationi ſanguinis in ſyſtemate gaſtrico obex ponitur ob compreſſa nimia ingeſtorum mole innumera parietum vaſa.

Hinc plus ſanguinis ad ſuperiora urgetur, & quodam modo topica encephali plethora naſcitur; inde ſanguinis adcumulatio in pulmonibus, preſſio cerebri, & tandem Incubus.

Accedit huc, quod diſtentus ventriculus motum diaphragmatis deorſum im-

impediat, unde quoque reſpirationis difficultas & ſenſus ponderis.

Omnes hucusque recenſiti morbi quid apoplectici habent; etſi ab Apoplexia quam plurimum differre videantur.

Imo easdem & communes Apoplexiæ cauſas per ſæpe agnoſcunt; quin etiam alii quam plurimi capitis & nervorum morbi, ut ut plurimum ab Apoplexia diverſi, ex iisdem tamen Apoplexiæ cauſis oriuntur; e. g. convulſio eaque adeo varia & diverſa, ſpaſmus multiplex, Catalepſis, tetanus, Opiſtotonos, Emproſtotonos, Pleurototonos, Chorea St. Viti.

Omnes inquam hi morbi cum Apoplexia easdem origines cauſasque habent.

At

At difficillimum certe eſt, imo adhuc impoſſibile rationem reddere, cur e. g. eadem cauſa in hoc homine Apoplexiam producat, in alio Epilepſiam, in hoc Tetanum, in illo Emproſtotonum; in alio alium ſpaſmum atque convulſionem.

De his autem morbis, ut ut easdem cum Apoplexia cauſas agnoscentibus, quoniam peculiarem ſubin poſtulant medendi methodum; hoc loco agere ſupervacaneum duxi.

Pervenimus ad cauſas Apoplexiæ, quarum alia eſt proxima, alia procatharctica.

Cauſa proxima Apoplexiæ eſt omne id, quod liberum iter liquidi nervoſi ab encephalo per nervos ad muſculos voluntatis imperio ſubjectos, & ſenſuum organa impedire poteſt.

Cau-

Cauſæ vero procatharcticæ ſunt innumeræ; omnia, quæ plethoram augent, ſanguinem majori quantitate in encephalon urgent, balneum calidum, potus largior, diacta aromatica, vinoſa, ſpirituoſa; his enim ſenſus confundi, caput gravari; balnea autem magis calida ingreſſos quasdam quaſi leipothimias ſenſumque concuſſionis pati obſervamus.

Plethoram capitis augent collare arctum, ſcriptio capite nimis inclinato, thoracula arcta omnes morbi pectoris, conatus alvum, urinam fœtumque expellendi nimius, tuſſis, vomitus diuturni, repletio ventris, abuſus ſpirituoſorum, vigiliæ, ſomnus protractus, atque omnes animi affectus.

Cauſæ prædiſponentes ſunt nativa corporis fabrica, collum breve ſæpeque

numero ſex. ſolum vertebris inſtructum, corpus nimis craſſum & pingue, quod Hippocrates jam memorat hiſce verbis: *Οἱ παχέες σφόδρα κατὰ φύσιν, ταχυθάνατοι γίγνονται μᾶλλον τῶν ἰχνῶν* e) Id eſt, qui natura ſunt valde craſſi, magis ſubito moriuntur, quam graciles.

Boerhaave §. 1010. 1.

Ad cauſas prædiſponentes quoque pertinet temperies plethorica, cacochymia pituitoſa prædominans, ſeſſio continua, morbi pulmonum quicumque ſanguinis fluxum per eosdem impedire valentes.

Huc pertinent morbi pulmonum pituitoſi præſertim inſenibus, quod jam Hippocrates pulchre notavit, de morbis

e) Hipp. Aphor. 44. Sect. 2. Tom. 9. pag. 83.

bis ſenum inter alia, hæc differens: Τοῖσι δὲ πρεσβύτῃσι, δύσπνοιαι, κατάῤῥοι, βηχώδεες, ςραγγουρίαι, δυσουρίαι, ἄρθρων πόνοι, νεφρίτιδες, ἴλιγγοι, ἀποπληξίαι &c. Senibus autem ſpirandi difficultates, catarrhi tuſſiculoſi, ſtranguriæ, dyſuriæ, articulorum dolores, nephritides, vertigines, apoplexia. *f*) Morbi etiam pulmonum inflammatorii, peripneumonia vera & notha, tuſſis valida, vomitus pertinax, elevatio ponderum cum niſu valido, conamina ad alvum duram deponendam vehementia eadem conamina in puerperis, ſi præmature ad partum urgeantur, veris partus doloribus nondum inſtantibus, haud raro Apoplexiæ cauſæ eſſe ſolent.

C 2 Huc

f) Idem Aphor. 31. S. 3.

Huc accedunt ſtudia immoderata, vigiliæ nimiæ, animi affectus, ira gaudiumque vehemens, melancholia, *g*) libido nimia, ſpaſmus abdominis, aut viſcerum contuſiones, quæ omnia hæmiphlegiam ſæpe aut Apoplexiam producunt.

Nonnunquam univerſo in venis ſanguine melancholico facto, communi læſionis ratione cerebrum læditur; quod Hippocrates his verbis corfirmat: *h*) ſi lingua ex improviſo impotens fiat, aut aliqua pars corporis ſiderata, melancholicum hoc ipſum fit.

Swieten III. p. 264.

Item

g) Galenus de melanch. Cap. 1. Tom. 9. p. 406.

h) Hipp. Sect. 7. Aphor. 40.

Item inſolatio meſſorum aliorumque ſub ardente ſyrio laborantium, venena, quæ aut narcotica opiatave vi, vel alia quadam ratione occidunt, opium, ſtramoneum, hyoſciamus & alia ſimilia huc referri merentur.

Præterea fumus carbonum, præcipue in loco clauſo accenſorum; gas ſylveſtre extricatum ex fermentante muſto, vapor accenſi ſulphuris, vapores minerarum, cryptarum ſubterranearum, cemeteriorum, diu clauſorum carcerum atque repente apertorum, exhalationes plantarum toxicarum, putrefactarum ſecundum recentiſſima experimenta Gl. Ingenhous, uti & exhalationes vegetabilium quorumcumque in loco umbroſo collocatorum.

Hæc enim cuncta pulmones ſtringunt, ſpaſmos inducunt, reſpirationem

vitiant, ſanguinis per pulmones tranſitum impediunt.

Hinc ſanguis per pulmones tranare impotens accumulatur in encephalo, eoque preſſo aut impeditur fluxus liquidi nervoſi, aut plane per nimiam vim ſanguinis appulſi ruptis vaſis ſanguis extravaſatur, Apoplexiamque producit.

Huc quoque nimia ventriculi repleƈtio pertinet, ſomnus nimius, isque poſt prandium capite prominente ſæpiſſime eſt cauſa prædiſponens Apoplexiæ; nec non hæmorrhoides, & menſtrua ſuppreſſa, vulnera diu ante fluentia ſubito exſiccata; quorum plura exempla habemus; morbi diuturni prægreſſi, mœror diu protraƈtus, metaſtaſes variæ, (hac ratione explicari poſſunt Apoplexiæ puerperarum a metaſtaſi

la

lactis) retropreſſa ſcabies, ſalivatio mercurialis ſubito frigore ſublata, vulnera & hydrops capitis, exoſtoſes, nodi tophi calvariæ internæ repente orti, tumores capitis, aneuriſmata, oſſificationes arteriarum, febris larvata tempore æſtatis, obœſitas nimia, unde venæ valide comprimuntur, conſolidatum ulcus ob metaſtaſim puris, ſubita mutatio aëris, uti quum quis ex aëre frigido repente calidum nimis intrat cubile.

Hæ potiores fuerunt Apoplexiæ cauſæ, nunc ſequuntur præcipua ejusdem ſymptomata.

Sunt autem antecedentia Apoplexiæ ſymptomata fere ſequentia: labilis memoria, obſcuratio viſus, ſcintillatio oculorum, pigritia mentis corporisque inſolita, ſomnus turbatus terrificis inſomniis, cephalalgia, aliquando frigus

totius cujusdam lateris, vox tarda, lingua balbutiens, ſtridor dentium, tinnitus aurium, præter conſuetudinem impedita reſpiratio, labiorum repentina retractio.

Symtomata concomitantia ſunt omnium ſenſuum & motuum plenaria abolitio, reſpiratio vario modo læſa, profunda, tarda, laborioſa, ſubinde cum, ſubinde ſine ſpuma oris; pulſus fortis plenus, tardus, in nonnullis frigus artuum extremorum, in aliis ſphincterum ani, & veſicæ reſolutio, ſternutatio, nonnunquam ſudores copioſi ſponteque erumpentes.

Tandem Apoplexia terminatur vel in ſanitatem, vel in mortem, vel alios morbos, quales plerumque hemiplegia, aut ſingularis cujusdam partis paralyſis eſſe ſolent.

Di-

Diagnoſis.

Diagnoſis Apoplexiæ, ſeu ſanguineæ, ſeu frigidæ, pituitoſæ, ſeroræ petenda eſt ex iis ſignis, quæ mihi naturam febris determinant, e. g. febrim inflammatoriam ex habitu corporis, vita cauſisque prægreſſis, atque ex concomitantibus hactenus enarratis ſymptomatibus.

Prognoſis.

Apoplexia a ruptura raſorum aut eorum eroſione incurabilis eſt citoque lethalis.

Apoplexia a ſola rarefactione, aut niſu majori ſanguinis verſus encephalon absque ruptura vaſorum ſæpe curari poteſt.

Apoplexia ſanguinea.

Apoplexia ſanguinea ea nuncupatur, quæ a ſanguine bono nulla ratio-

ne vitiato, a cauſa quacumque majori quantitate ad encephalon adpulſo oritur.

Quod ſi vehemens valde ſit hujus impetus cauſæque validæ, ſæpe ſubito & repente homines mortui cadunt. Quo in caſu plerumque valida preſſio encephali & ſubita, ſimulque ſanquinis quantitas ex ruptis nimia vi vaſis extravaſata habetur.

Symptomata tum potiſſimum ſequentia obſervantur. Reſpiratio difficillima & inæqualis; ægri continuos trahunt rhonchos, ſtertuntque, toti inſenſiles ſunt; adeſt ſpuma oris, pulſus inæqualis, celeris, debilis & intermittens, aliquando autem valde auctus plenusque obſervatur; facies inflata, tumida cernitur nigro-cærulefcente colore picta. Per totum corpus præ-

ci-

cipue tamen per extremitates frigidus fœtidusque manat ſudor.

Excrementa alvi, urinæ, ſeminis, reſolutis utpote ſpincteribus ſponte atque inſciis ægris dimittuntur. Deglutitio aliquando perſtat, ſæpius tamen eſt ablata.

Prognoſis.

Prognoſis hic plerumque mala eſt morbo fere ſemper lethali. Quo mitiora pauciorave ſymptomata, eo major ſpes ſanationis.

Accurata & fidelis anatomica obſervatio docuit in hominibus Apoplexia ſanguinea interemtis vaſa encephali multum dilatata infarctaque ſanguine ſpiſſo, grumoſo, aut effuſum extra vaſa ſanguinem & ſtagnantem in variis encephali cavis.

Apo-

Apoplexiæ ſanguineæ ſubjecti ſunt maxime plethorici boni plenique habitus, quibus copioſus denſusque eſt ſanguis, multum elaboratus beneque calens.

Ad Apoplexiam ſanguineam pertinet etiam Apoplexia ſubmerſorum & ſuffocatorum, uti & Apoplexia variolantium.

Facies enim illorum ita ſanguine turget, ut ſæpe oculi penitus claudantur. Sanguis enim illuc adfluit, ubi minorem invenit reſiſtentiam; cum vero encephali vaſa ſint valde tenera & mollia; illuc fit accumulatio ſanguinis.

Qui cum ob turgeſcentiam nimiam humorum redire nequeat; adcumulatus premit fabricam tenerrimam cerebri. Impedit ergo ſic fluxum liquidi nervei in muſculos voluntatis imperio ſubjectos

&

& ſenſuum organa, atque hac ratione Apoplexiam producit.

Apoplexia dentientium pariter huc pertinet. Fit enim major continuo adfluxus ad locum ſemper irritatum.

Oritur quoque Apoplexia ſanguinea a vermibus aut acido inteſtina exſtimulante.

Stimulo enim verminoſo aut acido inteſtinorum tunicis adplicato excitatur ſpaſtica contractio fibrarum muſcularium; hac ratione impedito ſanguinis circulo major denuo quantitas in ſuperioribus partibus remanet, accumulatur, atque ſic Apoplexia a vermibus aut acido produci poteſt.

Huc omnis acrimonia nimium irritans tubum inteſtinalem ſpaſmumque producens referenda eſt, e. g. acrimonia nimia bilis, ingeſtorum putridorum,

ran-

rancidorum. Huc quoque colica picto-num pertinet; namque ſtimulus plumbi inteſtina, æque, ut alter quiscumque, ſpaſmodice ſeſe contrahere facit.

Apoplexiæ calidæ etiam adnumerari meretur Apoplexia ab hydrope abdominis pectorisque orta.

Pariter enim hac cauſæ impediunt ſanguinis circulum per reliqua viſcera; hinc adcumulatur in encephalo, illudque premendo cauſat Apoplexiam.

Sequitur cura Apoplexiæ ſanguineæ, quæ in ſequentibus conſiſtit.

I. In evacuantibus & revellentibus. Fit autem evacuatio per venæ ſectiones in brachio pedeve inſtitutas, per ſectionem venæ jugularis, per Arteriotomen arteriæ temporalis, per cucurbitas occipiti adplicatas & profunde ſcarificatas, per venæ ſectiones tam diu

ite-

iterandas, quamdiu durities & tenſio pulſus perſtat.

II. Injicienda ſunt enemata ſæpius repetita, ſed emollientia, nitroſa; at cavendum ſummopere in hac Apoplexia calida ab enematibus calidis, quæ in hac ſpecie neutiquam conveniunt, ſed malum potius exaſperant.

III. Propinandi ſunt potus mannati, nitroſi per os ea doſi, quæ alvum blande movere poſſit, & aperire.

Nocet hic methodus illorum, qui purgantia draſtica, reſinoſa tumultuoſe propinant; nocent etiam purgantia ſic dicta antiphlogiſtica paulo largiori manu propinata.

IV. Præter copioſos potus antiphlogiſticos præprimis hic indicatur ſuccus citri copioſa aqua dilutus, qui & ſacharo edulcorari poteſt. Præterea

pro-

proſunt acida vegetabilium quæcumque diluta aut aqua ſimplici, aut decocto cuidam mixta; Oxymel ſimplex, ſyrupus aceti, & ſimilia, quæ cuncta orgaſmum humorum inſigniter moderantur.

V. Indicatur ſitus corporis debitus & conveniens huic morbo; corpore nempe erecto, declivibus cruribus, capite denudato, cui poſca frigidiuſcula adplicetur.

VI. Juvat quoque femorum ligaturas facere, refluxum ſanguinis a partibus inferioribus cohibituras.

Nocent contra his apoplecticis concuſſiones variæ, quas vulgus adhibere adamat. Nocent frictiones, nocent ſpirituoſa quæcumque naribus admota. Nocent potus fotusque calentes, aromatici; nocent purgationes ſupra

jam

jam memoratæ, draſticæ nempe, reſinoſæ. Soluto jam paroxyſmo id probe attendendum, ut æger ab omni cibo ſolidiori & animali prohibeatur; utatur ſolo ſero lactis, ſanatusque diu ſolis vegetabilibus veſcatur.

Quæritur jam, an veſicantia in hac Apoplexiæ ſpecie conveniant? Sunt enim complures, qui in hac Apoplexiæ ſpecie uſum illorum promiſcue commendant.

Verum ſi natura morbi & natura medicamenti inter ſe comparentur, ſique inſuper perpendantur ea, quæ de uſu & abuſu veſicantium ſcripta repeperiuntur; luce clarius patebit, veſicantia in Apoplexia calida neutiquam convenire poſſe, & adplicata ſemper noxios producere effectus natura ſua debere.

Cantharides enim animalia utpote ſale copioſiſſimo eoque acerrimo prædita per adplicata veſicantia a vaſis corporis humani reſorbentur, atque ad maſſam humorum delata ſtimulo ſuo fibras muſculares cordis & arteriarum vellicant, quo ipſo fibræ ſeſe crebrius violentiusque contrahunt; hinc ſanguinis circulum per univerſum corpus accelerant, ſicque potius augent, quam levare deberent Apoplexiam.

Accedit, quod ſecundum obſervationes Baglivii & Tralleſii veſicantia ſanguinem verſus caput eo magis urgeant; quod excretionem urinæ reddant parciorem, difficilliorem, ſtranguriosam; quod alvum ſegnem efficiant atque moroſam, ſubinde & urinas & alvum cruentent, ſæpiſſime etiam reddant torminoſam.

Da-

Datis igitur his omnibus, atque perſiſtente unanimi Practicorum conſenſu, veſicantia prodeſſe in morbis frigidis; pituitoſis, in fibra lanquida, inerti, in vita debiliſſima; qua ratione idem medicamentum in ſummo impetu atque orgaſmo humorum in ſanguinis phlogiſtica indole, in fibra nimis forti & tenſa convenire poterit?

Sunt, qui veſicantia poſt repetitas & ſufficientes ad minuendam plethoram venæ ſectiones convenire aſſerunt, ut hac ratione periculum a veſicantium adplicatione minuatur. Minuetur ſane, ſed tamen nunquam ex integro tolletur. Nam veſicantia in hoc cauſa æque nocebunt, ut in alia vera inflammatione e. g. in pleuritide vera, ophtalmia vera.

Contra vero egregium habent uſum in inflammationibus ſpuriis, in ſpuria odontalgia, pleuritide ſpuria, ſpurio quodam dolore faucium.

Proſunt, & laudari merentur ſero vel lympha ad has partes decumbente, ut in anginis ſeroſis, pituitoſis, ubi ſæpe inſtar miraculi ægros levabant.

Cura prophilactica.

Facta cura Apoplexiæ curatoria ſanguineæ nempe, quæritur, quænam ſit cura prophilactica, ut acceſſus futurus ſæpe metuendus arceatur?

Hæc cura prophilactica in eo conſiſtit.

1*mo* ut caveatur geneſis novæ plethoræ.

2*do* ut evitetur ſtimulus.

3*tio* ut impediatur auctior humorum motus ad encephalon.

Pri-

Primum obtinetur, ſi diæta ſit parca eaque vegetabilis potius quam alia. Cœna quoque aut nulla ſit, aut modica; nimis protractus vitetur ſomnus, protractus vel in-multas horas, pomeridianus præcipue.

Obtinetur præterea, ſi abſint omnia ſtimulantia, rarefacientia; hinc abſtinendum a potu ſpirituoſo, ab odoramentis, unguentis ſpirituoſis, aut calidis oleis eſſentialibus impregnatis.

Abſint ſacculi & pulveres quicumque odorati, præſertim ex moſcho confecti. Vitetur quoque potus Caffée, balnea præſertim calida, nicotiana.

Alvus ſemper ſervetur lubrica; potus ſit acidiuſculus, nitroſus, refrigerans.

Vitetur tam otium, quam nimia corporis exercitatio, quam ſemper mo-

deratam eſſe oportet. Vitetur inſolatio & calidiora cubicula. Denique Apoplexiæ calidæ obnoxii talibus conſtanter utantur, quæ alvi & urinæ fluxum liberum ſervare valent, qualia ſunt e. g. cremor tartari & ſimiles leniores ſales medii.

Apoplexia Frigida.

Apoplexia frigida ea audit, quæ pro cauſa ſua neutiquam ſanguinem phlogiſticum valde motum aut rarefactum, encephalon comprimentem agnoſcit, ſed ſerum iners, aut lentam frigidamque pituitam.

Huic Apoplexiæ maxime ſubjecti ſunt ii, qui toto corpore ſunt mucoſi & tenaci pituita infarcti, quique debiles, ſanguinem habent tenuem, diſſolutum, ferme aquoſum & nonnunquam ſimul acrem; ubi hæc acrimonia rodendo va-

vaſa extravaſatum efficit ſanguinem, ſicque frigidam producit Apoplexiam.

Culter anatomicus in his demonſtravit vaſa encephali tenaci admodum & mucoſa materie plena valdeque diſtenta, ita ut compreſſa nimium cerebri ſubſtantia Apoplexia neceſſario ſequi debuerit, aut vero humores tenues acres in ventriculos & cava encephali varia effuſos.

Symptomata.

Symptomata in Apoplexia frigida ferme eadem, ac in calida obſervantur; niſi quod Apoplexia frigida concuſſi faciem collapſam, pallidam luthei coloris habeant, pulſum debilem, parvum, inæqualem, ſæpius intermittentem. Cum e contrario in Apoplexia calida facies inflata, tumida, nigro cæruleſcente colore tincta cernatur.

Prognoſis.

Prognoſis hic dubia eſt; ſi enim ægri pulſus primum debilis & languens, poſt debitam medendi methodum ſtatim ab ininitio adhibitam increſcat; extremitates, quas antea marmoreum tenebat frigus, calere incipiant, atque color faciei pallidus in rubicundum mutari; ſi æger ſimul ſitiat, febrisque excitata ſit mitior (per hanc enim in hoc caſu vires naturæ optime reficiuntur) prognoſis erit bona.

Si vero febris adeo valide increſcat, ut æger in furorem agatur, nullaque adſumat medicamenta; mala certe erit prognoſis, ægerque ita tractandus, uti febre acuta correpti tractari ſolent.

Aeque mala erit prognoſis, ſi homo Apoplexia frigida tactus fuerit

cacochymicus, ſi humores habuerit acres, corruptos, ſolida debilia, jam eroſa. Tunc enim indicium eſt, vaſa cerebri ſimiliter adfecta, humores acres effuſos; & hinc Apoplexiam eſſe lethalem.

Videamus nunc methodum medendi in Apoplexia frigida neceſſariam.

Cura curatoria.

1*mo* Inſtituatur venæ ſectio, attamen parca & non repetita, niſi perquam raro; aut etiam venæ ſectionis loco hyrudines ad tempora adplicentur. Semper enim ſeu calida, ſeu frigida ſit Apoplexia, turgor adeſt vaſorum, quæ turgeſcentia quamdam poſtulat deplectionem.

2*do* Abſolvitur cura Apoplexiæ frigidæ enematibus, non emollientibus, ſed acrioribus, imo aliquando acerrimis.

mis. Purgantia præterea adhibeantur, cito effectus ſuos edere ſolita.

3*tio* Curatur Apoplexia frigida volatilibus quibuscumque vaporibus naribus ſuppoſitis, quin etiam corpori adfrictis, frictionibus ſeu ſiccis, ſeu aromaticis, ſpirituoſis, epiſpaſticis pedibus adplicatis, & largis veſicantibus, prioribus tamen præmiſſis.

Huc præcipue faciunt ſpirit. cornucervi aut ſimplex, aut ſuccinatus, ſpirit. ſalis Amon. Vol. ſimpl. aut Aniſat. lavandol. ſales. alcal. volatiles quicumque.

Cura Prophilactica.

Hæc conſiſtit in diæta ſicca, roborante; purgantibus frequentioribus, & nonniſi validis ex familia roborantium petitis, frequentioribus repetitisque corporis exercitiis.

Ali-

Aliquando ſonticuli, nonnunquam ſetacea proſunt alicubi in corpore excitata.

Apoplexia Gaſtrica.

Apoplexia gaſtrica alia eſt denuo Apoplexiæ ſpecies, quæ ideo gaſtrica audit, quoniam vitium, ſeu cauſa Apoplexiam producens præcipue in ventriculo ſedem ſuam figit.

Huc & nimia repletio ventriculi, adſumpta quævis nimia quantitate, ſpirituoſa, fermentantia, ſaburra quæcumque, ſeu bilioſa ſit, ſeu alia nimium accumulata, aut acris facta, venena acria, præcipue tamen narcotica nimia doſi propinata, & ebrietas ſpectant.

Cura Apoplexiæ gaſtricæ.

1*mo* Curatur venæ ſectione, ut topica encephali plethora tollatur, quam

ſpi-

ſpirituoſa potulenta, fermentantia aut alia cauſabant.

2do Abſolvitur cura hujus Apoplexiæ gaſtricæ emetico, ut vomitu excitato ingeſtum e. g. venenum & in ventriculo hærens Apoplexiæ cauſa, cujus deleteria vis cito operatur, evacuetur.

Emeticum autem hoc in caſu qualicumque exhibere neutiquam eſt indifferens. Debet enim cito operari; hinc præmiſſa venæ ſectione aliqui ſuadent adſumtionem vitrioli albi, cujus doſis ſcrup. ij aut drach. *ß* ad minimum ſcrup. j exhibendus foret.

Alii contra diſſuadent ob vires medicamenti adeo acris atque ventriculum inflammantis, cujus ſi vel minima portio in ventriculo remaneat, aut ad inteſtina delata ibi hæreat; diriſſimas in-

inflammationes, coleras & ſimilia mala producat neceſſe eſt.

Accedit; quod, ſi venenum tam acre citoque operans adſumtum fuerit, ut emetico adeo promto opus ſit, vix non ſemper aliqua ſaltem qualiscumque adſit inflammatio. Jam ſi tam acre vomitorium ingeſſeris; an non augebis ægro miſero inflammationem?

Caſus ſolum fortuitus eſt, ſi una cum contentis in ventriculo omne vitriolum album excutiatur.

Apoplexia Larvata.

Apoplexia larvata ea eſt Apoplexiæ ſpecies, quæ ſub larva cujusdam morbi ludit.

Symptomata.

Symptomata ſunt plerumque cum illis morborum ſpeciebus communia.

Pro-

Prognoſis.

Prognoſis dubia eſt, plus minusve mala, petenda plerumque a natura & indole cauſæ, ſeu morbi illius, qui ſibi hoc peculiare ſymptoma junxit, a natura & viribus ægri, tum denique a duratione morbi.

Plerumque eo tempore regnare amat, quo multæ & copioſæ graſſantur febres intermittentes.

Participat etiam de natura febris intermittentis regnantis; ſic ſi tertiana graſſetur, formam ſeu larvam tertianæ induit, ſi alia, illius.

Cura.

Cura hic pro diverſa cauſa variat; ſemper enim talis inſtituatur, quæ cauſæ morbum hunc producenti ſit contraria. Sic e. g. ſi ſit Apoplexia ludens ſub larva febris intermittentis; cura

erit

febris intermittentis; & cum illud ſymptoma febris intermittentis, Apoplexia nempe, validum ſit & periculoſum: illico cortex peruv. larga etiam manu eſt propinandus; quo ut ut facto, tamen æger, præſertim ſi validos patiatur inſultus apoplecticos, nedum omni abſolvitur periculo. Sunt enim, quibus largiſſimis etiam propinatis doſibus cort. peruv. vita tamen exulat; quale exemplum in noſocomio S. S. Trinitat. videre contigit, ubi decumbens hortulanus. Apoplexia omni tertia die recurrente correptus, largiſſima licet manu propinato cortice diem tamen hoc morbo obiit ſupremum.

Apoplexia ab evacuatione nimia.

Hæc Apoplexiæ ſpecies prioribus recte e diametro oppoſita eſt.

Cau-

Cauſas enim plane contrarias prioribus agnoſcit; ſic magna hæmorrhagia vulnere e. g. inflicto, aut poſt partum prægreſſum, aut alias ob cauſas Apoplexiam producere valet. Huc Apoplexia onaniſtarum pertinet.

Cura.

Cura hic cardiacis nutrientibus abſolvi debet. Non autem, qualiacumque adhibeantur, indifferens eſt.

Neutiquam enim in tali caſu indicarentur nutrientia valida, quæ robuſta poſcunt viſcera, ſed blande & leniter nutrientia; hinc juſcula meraca, ova ſorbilia leve admodum aroma, ſubolentia, lac, vegetabilia blanda varia forma & ſubſtantia propinanda.

Apoplexia Nervea, ſeu Apoplexia hypochondriacorum & hyſtericarum.

Hæc

Hæc Apoplexiæ ſpecies in ſubjectis hyſterica aut hypochondriaca paſſione adfectis ſpaſmis abdominalibus maxime ſuam debet originem. Spaſmi enim hi abdominales conſtringendo viſcera abdominalia liberam in illis humorum circulationem impediunt, hinc humores per hæc viſcera fluere impotentes, in partibus ſuperioribus adcumulati premunt encephalon, & hac ratione Apoplexiam producunt.

Cura.

Curatur ferme ut Apoplexia calida.

Omnium ergo 1*mo* opus eſt, ut celebretur venæ ſectio. Criſpatæ enim ſolidorum fibræ vix ullo medicamento tam cito & potenter relaxantur, quam venæ ſectione debite inſtituta.

2*do* Cura abſolvitur antiſpaſticis; quæ autem quum diverſa ſint, atque

ægrorum morbo hyſterico aut hypochondriaco adfectorum natura & conditio ſæpe talis ſit, ut nullatenus leventur ab omni antiſpaſticorum ſpecie; hinc varia propinentur antiſpaſtica neceſſe eſt.

3*tio* Curatur hæc Apoplexia nervea oleis blandis, mucilaginibus tepide ore adſumtis, uti & lubricantibus, emollientibus quibuscumque ore hauſtis, aut ano injectis.

4*to* Huc etiam cataplaſmata emollientia ſpectant toti abdomini tepide adplicata, balnea, ſemicupia. Quæ ultima tamen cautius adplicanda nec etiam niſi inſtituta prius venæ ſectione.

Non

Non ſupervacaneum duxi coronidis loco quædam Additamenta Apoplexiam præcipue ſpectantia ſubjungere; & quidem

1. Accurati morborum obſervatores Apoplexiam certis annis certisque anni temporibus longe frequentiorem dominari memorant. Horum obſervationes Hippocratis quoque ſententia confirmat. Sic enim divinus hic vir & immortalis loquitur: Νȣσήματα δε — — — — — — ϗ ἀπόπληκτοι. i) Morbi autem in pluvioſis (nempe anni conſtitutionibus) quidem plerumque fiunt, & febres longæ, & alvi fluxiones, & putredines, & epileptici, & apoplectici. &c.

 Pa-

i) Hipp. Sect. 3. §. 16. p. 48.

Patet inde Hippocratem jam obſervaſſe Apoplexiam certis annis & anni tempeſtatibus occurrere frequentiorem; cum hic Apoplexiam inter eos morbos reponat, qui frequentiores obſervantur tempore humido, pluvioſo.

Idem Apoplexiam illis morbis adſociat; qui hyemem amant. Sic enim habent: Τȣ̃ δε χειμῶνος — — — — — — — ἀποπληξίαι. Hyeme vero pleuritides — — — — — vertigines, Apoplexiæ. *l*).

Confirmant hoc quoque Foreſti obſervationes circa Apoplexiam factæ, qui ſic ait: Tota cœli conſtitutio dum auſtrina & pluvioſa fuit, & quidem ab initio Decembris ad diem usque 18 ejusdem menſis plurimi Apoplectici & convul-

l) Hipp. Sect. 3. §. 23. pag. 52.

vulſi periere. Adſerit porro idem auctor, Apoplexiam in frigida humidaque regione non raram, imo frequentiſſimam obſervari.

Hæc plurimorum auctorum obſervatio multum, ſi non plurimum ad veram Apoplexiæ diagnoſim conferre poteſt.

Inde enim indolem atque naturam Apoplexiæ facile determinare licebit; num ſeroſa, num pituitoſa, an ſimplex, an vero ſit complicata.

2. Inter alia commemorata ad Apoplexiam maxime prædiſponunt ſtudia nimium protracta atque ſine moderatione inſtituta; præprimis ſtudia nocturna, curæ protractæ, graves ſolicitudines, Arthritis potiſſimum. Et licet hæ cauſæ calculoſam aliquibus diatheſim humorum inducant: tamen lon-

ge plures ad Apoplexiam prædiſponunt.

Qui has & ſupra recenſitas Apoplexiæ cauſas intimius rimabitur; longe minus in determinanda Apoplexiæ indole atque ſpecie aberrabit.

3. Ad felicem Apoplexiæ curam plurimum intereſt, ut medicus omnia ſymptomata exacte noſcat, quæ Apoplexiam præcedere conſueverunt, de quibus ſupra egi.

Haud parum enim refert, ſi malo omnium facile graviſſimo in tempore occurrere valeamus.

Qui plura de his ſignis deſiderat; conſulat cœlium Aurelianum.

4. Notandum eſt, apoplecticorum quosdam eſſe, qui inſigniter febricitant mox ab initio morbi; alios contra, quibus febris paulo ſerius ſupervenit.

Fe-

Febrim hanc Hippocrates ſalutarem exiſtimabat, ab eaque ſolvi Apoplexiam arbitrabatur.

Dicit enim: Ὑπὸ σπασμοῦ, ἢ τετάνου — — *m*). A convulſione aut rigore detento febris ſuperveniens ſolvit morbum.

Neque obeſt huic opinioni id, quod expertiſſimus Verſthoff hoc verum eſſe neget. Etenim conſtat quidem Apoplexiam calidam febri oborta præſertim validiori non ſolvi, quin exacerbari debere; ſed Hippocrates hoc aſſerendo neutiquam intellexit, ſolvi Apoplexiam calidam, ſed frigidam ſeu ſeroſam putabat, quod ſequens locus luculente demonſtrat. Dicit enim: Ὁκόσοισιν ὑγιαίνουσιν ὀδύναι — — — *n*).

m) Hipp. Sect. 4. §. 57.
n) Idem Sect. 6. §. 51.

Quibus ſanis dolores derepente fiunt in capite, & ſtatim muti fiunt, acſtertunt, in ſeptem diebus pereunt, niſi febris apprehenderit.

5. Notari meretur, venam jugularem in apoplecticis incidi ſolere, idque jam a Valſalva tentatum fuiſſe.

Quæritur jam 1*mo*, in quo latere ſectio venæ jugularis ſit inſtituenda? an potius in latere paralytico? an in ſano?

2*do*. An ſectio venæ jugularis re ipſa quid proſit? quum neutiquam reditum ſanguinis ab encephalo faciliorem reddere, quin imo ejusdem adfluxum promovere videatur.

Reſpondeo ad 1*mum*: frequentibus admodum & fide digniſſimis obſervationibus conſtat, noxam encephali ea plerum-

rumque parte reperiri, quæ lateri paralytico eſt oppoſita.

Patet ergo ſectionem venæ jugularis, ſi inſtituenda ſit, in latere ſano, non autem in paralytico eſſe celebrandam.

Reſpondeo ad 2*dum*: vena jugularis externa in apoplecticis incidi ſolita non eſt ea, quæ ſanguinem directa via reducit ab encephalo, & cui carotis interna reſpondet; ſed ea eſt, cui reſpondet carotis externa, externis ſolum capitis partibus advehens ſanguinem.

Ex quibus patet, ſecta vena jugulari externa reditum humorum ab externis capitis partibus accelerari, ſicque plus ſanguinis per externam ferri carotidem.

Quo igitur plus ſauguinis per carotidem fertur externam; eo minus

eodem tempore per arteriam carotidem internam adferri oportet, utpote ſanguinem directe ad encephalon vehentem. Quo minor autem ſanguinis quantitas cerebro advehitur; eo plus ſanguine, & vel ideo preſſione liberatur encephalon.

Ex quibus luculenter patet, perquam utile eſſe venam ſecare jugularem, nec indifferens, quo in latere ſecetur, ſed ſectionem conſtanter ſano in latere eſſe inſtituendam.

Reſtat nunc examinandum, qua ratione hæcce inſtituenda ſit ſectio.

In hac ſectione juvabit venam jugularem per momentum ſolo comprimere digito, non autem faſciis.

Digiti enim compreſſio jam efficit, ut vena in conſpectum prodeat, ſeque lanceolæ non ſubducat.

6.

6. Inter alia Apoplexiæ auxilia refertur quoque ſacrificatio in occipite inſtituta, quæ non a valſalva ſolum, ſed pluribus aliis magni æſtimabatur.

Sic docent ſolertes medicorum obſervationes, juvenem apoplecticum reſoluto jam & vacillante pulſu, ita ut jam jam animam exſpirare videretur, cum aliis remediis nullus amplius ſupereſſet locus, occipite ejus probe ſcarificato, & ſuper impoſita cucurbita orci faucibus fuiſſe ereptum.

Hocce remedii genus magnum auxilium nuncupabatur, atque in deſperatiſſimis etiam caſibus profuiſſe dicitur.

Fuſius de magno hoc auxilio ſcripſit Walterus in diſſertatione ſua, quam

edi-

edidit de ſcarificatione occipitis plurium capitis morborum auxilio. *o*).

Memorat enim ibidem phrenitides, convulſiones atque ſoporoſos affectus, diuturnas vertigines, epilepſiam, ophtalmiam, pertinaces cephalalgias, anginam aliosque adhuc capitis morbos, modo ii cauſam in ſanguine agnoverint, ſcarificatione fuiſſe curatos.

Ipſe quoque Arateus plura de hoc auxilio ſcripta reliquit, ut adeo recentiorum inventis neutiquam debeatur.

7. Circa Diagnoſim Apoplexiæ notari meretur, ſumma attentione & cura indagandum eſſe, ne ſcilicet una Apoplexiæ ſpecies cum altera confundatur; ne e. g. Apoplexia calida pro ſeroſa habeatur, & ſ. p.

Pe-

o) Walter diſſert. de ſcarif. occip.

Petrus Salius plures notas diligenter collegit, *p*) quibus ſanguinea ſeu calida Apoplexia a ſeroſa vel pituitoſa diſtinguatur. Signa hæc non ſunt contemnanda, modo non unum, ſed omnia ſimul ſumra conjunctaque ſpectentur. Sic Apoplexiam a frigidis humoribus natam ita notat; ſi æger ſit tenax, ſit ſenex; mulier, ſi non rubor, ſed pallor in facie ſit.

Verumtamen conſtat etiam 70 & 80 annorum viros & feminas non ex frigida, ſed vere calida ſeu ſanguinea Apoplexia diem obiiſſe ſupremum.

Sic Cel. Profeſſor Stoll An. 1781. vetulæ 70 annorum Apoplexia peremtæ cadaver aperuit, cujus Apoplexiæ ſpecies omnino ad ſanguineam pertinebat.

Pa-

p) Petrus Sal. de Apoplexia.

Patet ergo ſigna hæc, ſi ſola ſpectentur, ad accuratam diagnoſim non ſufficere, cum aliis tamen juncta conferre plurimum.

8. Inter ſigna diagnoſtica Apoplexiæ fortioris aut levioris referri a plerisque ſolet reſpiratio, a cujus majori minorive naturali receſſu diverſos Apoplexiæ gradus plures egregii in arte viri diſcriminare conantur.

Verumtamen graviſſimam fortiſſimamque Apoplexiam & cito lethalem Valſalva vidit; viderunt eamdem & alii; etiamſi reſpiratio ordinata omnino, æqualis, & ut Valſalva ait, plane naturalis fuerit obſervata.

Hinc ſignum illud fortioris aut levioris Apoplexiæ a reſpirationis conditione petitum ſæpiſſime imponit.

9. Apoplexia ſubinde hominem corripit recte eo tempore, ubi optime & athletice valere videtur.

Id plerumque illis accidere ſolet, qui vaſa quædam encephali debiliora, varicoſa, aut aneuriſmatica & diſrup-tioni quam proxima habent.

Quibus athletica hæc valetudo optima ſuſpecta ſit oportet.

Quanto autem languidius cor & arteriæ, ſe in his contrahunt; tanto minus eſt periculum.

Contra quamprimum illa validius & uti in bene habentibus ſanguinem protrudunt; tanto majori diſruptionis periculo partes ſunt obnoxiæ. Hinc oportet quid huic ſummæ & athleticæ ſanitati detrahere.

10. Valſalva vir, qui uti in ceteris, ita quoque hac in re eximius ex

ſo-

ſola corporis inſpectione prædixit vitium & cauſam Apoplexiæ, quam jam in cerebro, jam in cerebello ſe ſatis certe inventurum ajebat; id quod poſtea ſectiones cadaverum demonſtrarunt.

Quomodo autem hoc prædicere potuerit, nullus intelligo; etſi Morgagnius hac ſuper re multa diſputet; niſi forte ex reſpiratione cito interrupta & alvo profuſa judicaverit, cerebellum potius, quam cerebrum eſſe læſum.

11. Plerumque tamen non eſt difficile ex ſola hominis apoplectici poſitione, nudique etiam jam cadaveris inſpectione prædicere, in quonam encephali latere vitium ſit reperiundum. In quodnam latus enim ceciderit, id omnium primo reſolutum fuiſſe, & noxam in oppoſita parte latere patet.

Aut

Aut ſi os in alterutram partem retractum fuerit; vitium eo ipſo in latere erit quærendum, ad quod os retrahitur; quoniam hæc retractio oris reſolutis oppoſiti lateris muſculis ſuam debet originem.

12. Quodſi ſermo fiat, non de ſectione venæ jugularis, de qua ſupra egi, ſed de ſectione in vena brachii inſtituenda; etiam hic præcepto Morgagni & Valſalvæ fiat ſatis, ut nempe ſanguis e latere ſano non e paralytico educatur.

Neque hoc præceptum novis inventis adnumerandum, quod jam Aretæus dedit, qui de Apoplexia loquens ſic ait: *q*) In hominibus apoplecticis ex ſanis partibus oportet ſanguinem hauri-

q) Aræteus de Apoplexia.

re; hac enim ſanguis facile delabitur, hac etiam a læſis partibus facile derivatur.

13. Sequitur nunc alia gravis profecto practica quæſtio diſcutienda. An & qua copia ſanguis in Apoplexia ſeroſa detrahendus ſit? An in omni Apoplexia ſeroſa & in qua ſpecie mittendus non ſit? Medici veterani communi omnium ſenſu ſtatuere venæ ſectionem in Apoplexia ſeroſa adeo utilem non eſſe, quin potius ſumme noxiam reperiri.

Verum ſi deligenter inſtitutas ſectiones anatomicas conſulere velimus; patebit Apoplexias non a multo ad modum ſero produci, ſed a pauco & acri, quod irritatione ſua, vaſa ſanguinea vellicando, illa conſtringere efficit; qua ipſa vaſorum conſtrictione circulus

ſan-

ſanguinis per encephalon intercipitur. Hinc etſi ſerum hoc acre cauſa ſit conſtrictorum vaſorum & aboliti per cerebrum ſanguinis circuli: tamen ipſa hæc Apoplexia a ſanguine intra caput collecto orietur; hinc non erit frigida ſeu ſeroſa Apoplexia, ſed potius ſeroſo-ſanguinea; atque in hoc caſu venæ ſectio non ſolum indicata, ſed etiam ſumme erit neceſſaria, ut ſic vaſis depletis preſſio ceſſet.

Confirmant hoc etiam cadaverum ſectiones ab adcuratis ſolertibusque obſervatoribus inſtitutæ; ubi ſeri quædam copia in encephalo effuſa, reliqua autem hæmatophora vaſa plurimo ſanguine infarcta turgebant; quod & Cel. Profeſſor Stoll ſæpius in noſocomio practico oſtendebat.

14. Examinanda adhuc eſt alia nota diagnoſtica quibusdam auctoribus ſolemnis, & præcipue ab Hippocrate adnotata, qua Apoplexiam calidam a frigida diſtinguere volunt adſerentes, Apoplexiam, ſi lente oriatur, ſemper eſſe ab infarctu frigido, pituitoſo; hinc eſſe frigidam ſeu ſeroſam; ſi vero repente oriatur, eſſe calidam ſeu ſanguineam.

Verum neque hoc ſignum ſufficit, & diagnoſticum dici meretur. Conſtat enim ex apoplecticorum hiſtoriis, quem admodum a lenta ſanguinis effuſione ortæ apoplexiæ tarde increſcunt; ita etiam haud paucas factas ab aqua & pituita frigidiſſima hominem cito & ſine omnium opinione corripuiſſe.

Ex quibus ſat evincitur, poſſe quasdam Apoplexias, licet tarde & len-

lente adveniant, calidas ſeu ſanguineas; alias contra cito & inopinanter accedentes frigidas eſſe & ſeroſas.

Ad minutias forſan cuncta hæc pertinere quibusdam videri poſſet; verum cum de diagnoſi & medendi ratione agatur, quam ſcilicet diverſam longe atque aliam in ſeroſa, aliam in calida adhibere eſt neceſſe; patet has res non minutias, ſed ſummi monenti conſiderandas eſſe.

15. Ad faciendam facilius diagnoſim multum perſæpe confert noſſe, quæ cauſæ morbi frequentiores, quæ raræ, quæ ſint frequentiſſimæ, ut adeo facilius formare diagnoſim poſſit, ſi mens circa potiora verſetur. Sic e. g. Apoplexia ſeroſo - ſanguinea multo eſt frequentior, quam pituitoſa. Conſtat id ex ſectionibus cadaverum Apoplexia

defunctorum inſtitutis. Hinc ſi talis apoplecticus curandus occurrat; mens potius circa Apoplexiam ſeroſo; ſanguineam, quam pituitoſam verſetur; & ſic porro.

Hic loci non poſſum non cautelam quamdam commemorare, cujus in cadaverum ſectione magnopere meminiſſe oportet.

Contingit enim ſæpe, ut detracto cranio, olla deſumta, memingibusque denutatis, ſpecies quædam gelatinæ ſeſe offerat, aut quædam quaſi pituitæ collectio. Inde cum caſus non ſit infrequens, factum eſt, ut Apoplexia frigida ſeu vere pituitoſa adfuiſſe crederetur.

Verum tamen diſciſſa dura meninge & Arachnoidea, non gelatinam, ſed ſerum quam maxime fluidum inter cellu-

lulas collectum erat, ita quidem, ut illa Apoplexia, quæ primo intuitu pituitoſa comparuit; potius ſit ſeroſo-ſanguineæ adnumeranda.

Levioris quoque momenti hæc obſervalio poſſet videri; qui tamen hoc ſerum pro vera pituita haberet, erraret peſſime ex male inſtituta aut plane non intellecta cadaverum ſectione.

Nihil igitur noſtra attentione indignum cenſeatur; utut id ſubinde perleve videatur; cum etiam a leviſſimis ſymptomatibus cauſa derivari poſſit, ut ægris vel lethalem, vel ſalutarem faciamus medicinam.

Itaque quæcumque a medico colligi poſſunt, colligi debent, ut ægro prodeſſe poſſit.

16. Non pauci quoque ſunt Apoplexia defuncti, ubi in cadavere ſecto

ingens in veſica urinæ collectio, ingensque veſicæ ipſius diſtenſio reperitur.

Hoc jam a pluribus & præcipue a Morgagnio ipſo fuit obſervatum.

Ex qua nimia repletione veſicæ & lotii retentione nova denuo malorum acceſſio fieri poteſt præcipue iis, qui apoplectici diutius adhuc vitam trahunt.

Minus hæc ſymptomata obſervantur, quum ob infirmas ſphincteris vires ægri continuo pauxillum urinæ guttatim dimittant; unde fit, ut ægro adſtantes lectumque madidum invenientes minus de retenta urina cogitent.

Hinc id quoque ad cautelas practicas pertinebit, ut medicus regionem hypogaſtricam frequenter exploret, & huic ſtillicidio non fidat, ſedope catheteris collectam lotii copiam frequentius curet educi.

FINIS.

T H E S E S
EX VNIVERSA
M E D I C I N A.

I.

Apoplexia a ruptura vaſorum eſt lethalis.

II.

A ſola tamen rarefactione humorum ſine vaſorum ruptura ſæpius medelam ſuſcipit.

III.

Cacochymici Apoplexia correpti plerumque pereunt.

IV.

Venæ ſectio larga, aliquando etiam repetita in Apoplexia calida inſtantaneum ſæpe adfert levamen.

V.

V.

Merito igitur omni alii antiphlogiſtico adparatui præferenda.

VI.

Veſicantia in Apoplexia calida initio ſemper contra indicantur.

VII.

In frigida tamen ſæpe unicum fuere remedium.

VIII.

Medicus ad inſpiciendum putridum cadaver cum diſpendio ſanitatis propriæ adigi non poteſt.

IX.

Sectio in violenta manu peremto ibi inchoanda, ubi

ma-

maxima cauſa mortis inveniendа ſupponitur.

X.

Vulnera ſclopeto inflicta ob miros, quos ſæpe gyros efformant, majori cura indagentur.

XI.

Profunditas vulneris inſtrumento acuto non inveſtegitur.

XII.

Sic enim augeri læſio, aut plane nova contingere poteſt.

XIII.

In partu geminorum, trigeminorum, quis illorum primus editus ſit, attendendum, atque ſtatim ſignandus; hic enim jure primogenituræ gaudet;

det; qua cautela neglecta nil certi determinari poteſt.

XIV.

Prærogativa primogenituræ cadit etiam in gemellos ſectione cæſarea obtentos; etenim ille primogenitus eſt habendus, qui primus in manus chirurgi inciderit.

XV.

Suppoſito fœtui legitimi jura non competunt.

XVI.

Diviſio a juriſconſultis recepta in fœtum animatum, & non animatum medice & phyſice loquendo nullum meretur locum.

XVII.

XVII.

Vita enim hominis in conſociatione mentis cum corpore conſiſtit, quæ primo ſtatim conceptionis tempore contingit.

XVIII.

Hinc fruſtra ſe torquent Theologi, qui terminum animationis quocumque poſt conceptionem longiori tempore quærunt.

XIX.

Ad cautam exactamque administrationem juſtitiæ in jurisprudentia medico - criminali judicium medici non expetitur ſolum, ſed & ſumme ne-

neceſſarium eſt, ita ut hoc neglecto ſententia a judice lata omnino nulla ſit.

XX.

Morboſus ægri ſtatus ad excuſandum vulnerantem non prodeſt, ſi vulnus ex ſe abſolute lethale fuerit.

XXI.

Ex tempore mortis ſerius citiuſve venientis lethalitatem plerumque concludere ſolent juris conſulti.

XXII.

Sed a tempore neutiquam rectum formatur de lethalitate judicium.

XXIII.

XXIII.

Abortus malo dolo quocumque poſt conceptionem tempore procuratus ſpecies infanticidii eſt.